

ULUSLARARASI YARDIMLARDA S.T.K. ETKİSİ¹

Özden SÖNMEZ
İLKDERBaşk.
0532 365 27 04
ozdenzehra@yahoo.com

Hadiye KILIÇ
İLKDERBaşk. Yard.
05376994062
ilkder111@yahoo.com

İnsanlık tarihi boyunca çatışmalar, soykırımlar ve yaşam hakkına yönelik ihlaller yaşana gelmiştir. Dünyada, değerler araçsallaştırılarak, ülkelerin yer altı yer üstü kaynaklarının sömürülmesi, etnik temizlik boyutuna varan savaşlar, işgaller, doğal afetler sonucu milyonlarca insan mülteci konumuna düşmüş ya da yoksullukla, açlıkla karşı karşıya kalmışlardır.

İnsanlık adına; din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm mazlumlarla iletişim kurmak, yaşam şartlarını iyileştirmek, yaşadıkları travmayı azaltabilmek ümidiyle hem maddi hem de manevi yönden yardımlar yapılması, bu yardımların da uluslararası olarak teşvik edilmesi gerekir.

Burada da dezavantajlı gruplar olarak gördüğümüz kadınlar ve çocuklar özellikle de yetim çocuklar önceliğimiz olmalıdır. Endonezya Aceh’de tsunami, Pakistan Keşmir’de deprem, Afrika’nın en az gelişmiş ülkelerindeki açlık ve kuraklık sonrası oralarda sadece yardım kuruluşları yoktu. Kadın ticareti, organ mafyası, çocuk istismarcıları neredeyse STK’lardan önce gelmişlerdi.

Devlet kurumlarının ise yardım organizasyonlarında yaşanan bürokrasi sebebiyle hep hantal hareket ettikleri, koordinasyonda ve planlamada eksiklikleri olduğu da gözlemlenmiştir. Sivil Toplum Kuruluşları bu konularda daha mobilize hareket ederek çözümler üretebiliyorlar. Bu kuruluşlarda gönüllülük esas olduğundan yapılan işler hem özveriyle hem de gönülden yapılmaktadır. Organizasyonların şeffaf olması ve kolaylıkla ulaşılabilir olması nedeniyle kampanyalar ve duyurularla toplumdan destek bulması da kolay olmaktadır. Bunlar ve daha pek çok sebeple Sivil Toplum Örgütlerinin önü açılmalı, bürokratik engellerle karşılaşmadan çalışmalarını yürütebilmelidirler.

Günümüz Dünyasında Teknoloji ve iletişim kanallarının gelişmesiyle, kısa zamanda her yere ulaşılabilir hale gelindi. Komşu tanıdı değişti. **“Komşusu aç sabahlarken tok yatanlar bizden değildir”** diyor (Hz. Muhammed). Şimdi en ücra yerlerde yaşanan olaylar bile anında evlerimizde duyuluyor. Duyduk ve gördük dediğimiz andan itibaren de yaşanan olumsuzlukları gidermenin, acıları dindirmenin bir görev olduğu bilinciyle hareket edilmelidir. Bunları yaparken gerek devlet kurumlarıyla, gerekse yerel yönetimlerle ve diğer Sivil Toplum Kuruluşlarıyla da işbirliği yapılmalıdır.

I. Sivil Toplumun Tarihi Gelişimine Kısa Bir Bakış

Osmanlıyı dört grubun kurduğu, bunlardan üçünün de bugünkü “Sivil Toplum”un temelini oluşturduğu bilinmektedir.

Bunlar;

- Gaziyan-ı Rûm (askerler),
- Âhiyân-ı Rûm (inanç temelli sivil bir örgütlenmedir);
- Bacıyân-ı Rûm (tamamen sivil bir kadın kuruluşudur);
- Abdalan-ı Rûm (Horasan Erenleri de denilen yine tamamen sivil bir örgütlenmedir).

Bunlara ilave olarak, Her esnaf grubunun, günümüzdeki “esnaf odaları”na benzeyen bir örgütlenmesi vardır: Bu örgütlenme biçimine “lonca” denir. Müslüman ve Müslüman olmayan (ki, sonradan birleştiler) esnafın ustaları muayyen zamanlarda lonca merkezinde toplanıp temsil ettikleri esnafın sorunlarını tartışırlardı.

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur.

Hatta akla gelebilecek her konuda vakıf kurulmuştu. 36 bin civarında vakıf Osmanlı toplumsal yapısının en önemli dayanaklarından biriydi. Büyük çoğunluğu hiçbir resmi sıfatı olmayanlar tarafından kurulmuş halk vakıflarıydı ve bugünkü dernekler gibi çalışırlardı. (BAHADIROĞLU, Yavuz (2013), Akit Gazetesi)

Erken Cumhuriyet döneminde bazı Sivil Toplum çalışmaları yapılmakla birlikte bu çalışmalar devletin destek ve isteği doğrultusunda olmaktadır. Örn/ Türk Kadınlar Birliği, Halkevleri, Türk Eğitim Derneği gibi yapılanmalar Cumhuriyetin getirdiği yeniliklerin halka aktarımı için araçsal bir görev taşımaktaydı.(ERASLAN, s.68)

1980 darbesinden sonra, S.T.K'lara olan kuşkucu ve baskıcı bakış açısı ve mevzuat Sivil Toplum çalışmalarının sekteye uğramasına yol açtı. Öyle ki, S.T.K'lar potansiyel suçlu olarak görüldü."Örgüt" kelimesinin bile tabu haline geldiği bir toplumun halkının S.T.K hareketi içinde yer alması beklenemezdi. Örgüt gibi tabu olan kelimelerden biri de "Eylem"di. Oysa eylem, hareket etmek, üretmek demek. Ve yine her türlü S.T.K hareketinin topluma zarar verebileceği ve şiddet içereceği korkusu belleklere işlendi. Oysa bir toplumda, siz ne kadar S.T.K hareketinin gelişmesine izin verirseniz, o toplum o kadar barışçıl olur.(Özemi,2014)

1990'lı yıllar, dernekler, meslek örgütlerinin siyasi faaliyeti, siyasi partilerin kadın ve gençlik kollarının örgütlenmeleri önündeki yasakların anayasa değişiklikleriyle kaldırılmasıyla STK'lara daha fazla önem verilmeye başlandı.

1999 depremi Türkiye'nin en sanayileşmiş bölgesi olan Marmara'da büyük bir yıkıma sebep olmuş ve devlet istatistiklerine göre 20.000 insan hayatını kaybetmiştir. Depremın ardından Milletçe önemli sorunların üstesinden gelme konusunda ne kadar zayıf olduğu fark edilmiştir. Sorumlu ve yetkililerin krizlere acil müdahale edememesi bir ortak bilincin oluşmasını sağlamıştır. Marmara depreminin ardından yaşananlar toplumsal sorunların çözümünde yeni bir bakış açısının gerekli olduğunu göstermiştir. Devletin etkin bir şekilde bölgeye yardım edememesi ve kurumları içinde bir örgütlenme yapısı kuramaması sonucunda halkın gayretleriyle kurulan STK'lar bu işlevleri yerine getirmeye çalışsa da tam anlamıyla başarılı olamamıştır. Ancak depremden bir yıl sonra Türkiye'deki siyasi söylemde insan haklarının korunması, sivil özgürlüklerin genişletilmesine yönelik değişiklikler görülmeye başlanmıştır.

II. Uluslar Arası Yardımlaşmada STK

Tarihsel gelişimine kısaca baktığımız STK'larının Uluslararası çalışmalarını 1989 yani 90 ların başlarında temellerini attığımız İLKDER örneğinden de özetleyecek olursak;

STKların örgütlü olma ve birlikte sistemli hareket etme düşüncesinin geliştiği 90 lı yılların başında toplumun sorunlarıyla uğraşan, fikir üreten, çare arayan kadınlar olarak bir araya geldik. "**Herkesin yöneldiği bir yönü vardır. O halde hayır işlerine koşun; Nerede olsanız Allah sizi bir araya getirir. Şüphesiz Allah her şeyi yapabilir**"(Bakara 148) Ve "**İnsanların en hayırlısı; insanlara faydalı olandır.**"(hadis'i şerif) düsturundan yola çıkarak toplumun derdini kendi derdimizmiş gibi, çareler üretmek için el ele verdik. Güç ve gönül birliği ile hiçbir Sivil Toplum tecrübesi olmayan, her şeye sıfırdan başlayan İLKDER'li kadınlar; hem kadın olmaları hem de dindar olmaları dolayısıyla zaten dezavantajlıydılar. Buna rağmen, kadınların kültürel ve sosyal açıdan geliştirilmesi, kendine güvenen bireyler olmaları çok önemliydi. Bunun için örgütlü bir yapıya ihtiyaç vardı. Dernek kurulduktan sonra işlerimizin çok kolaylaşacağını daha az bürokrasiyle daha çok iş yapacağımızı sanıyorduk. Aksine Sivil Toplumun önünü açması gereken sistem, daha fazla engel çıkarıyordu. Bizler bir yandan yaptığımız çalışmalar ve yardımlar için kaynak ararken bir yandan da bitmek bilmeyen denetimler ve önyargılı insanlarla muhatap oluyorduk. Bunlar bizi yıldırmadı. Gecekondu ziyaretlerimiz, belediyenin bile uğramadığı evleri tespit edip ulaştırdığımız yardımlar, Kadınlar ve gençlere yönelik kültürel programlar, kermesler, geziler, seminerler, kurslar ve daha pek çok çalışma azimle kararlılıkla gerçekleşti. Bu azim ve kararlılık neticesinde uluslararası faaliyetlere başladık. İnsani sorumluluğumuz da bunu gerektiriyordu. Afganistan, Balkanlar, Bosna, Azerbaycan, Çeçenistan, Gazze ile başlayan uluslararası yardım çalışmalarımız Endonezya Açe'de yaşanan tsunami ve Pakistan Keşmir depreminden sonra bizim yapacak daha çok işimiz olduğu kanaatine karar

verdik. Gidip gördüğümüz, desteğimize muhtaç olan bu yerlerde, hele yetim çocuk sayılarının da çokluğu bize yeni bir hizmet alanı açtı, üye ve gönüllülerimizle birlikte Koruyucu aile olmamız ve elinden tuttuğumuz yetimlerimizin sayılarını çoğaltmak bizim çalışma azmimizi de arttırdı.

Uluslararası yapılan konferanslarda Dünya gündemine en az gelişmiş ülkeler diye bir kavram oturdu.

Afrika'da kuraklık ve savaşlar sonucu top yekun açlığın yokluğun yoksulluğun içine sürüklenen kadın ve çocuğa da sahip çıkmaya ve bir nebze de olsa, acılarını paylaşarak yanlarında olmaya çalıştık.

Kadın derneği olmanın dezavantajını vurgularken avantajını da söylemek gerekiyor. Sınırlı çalışmalarımız neticesinde gördük ki; Kadın hassasiyeti, Kadın merhameti, Kadın duyarlılığı, kısaca anne şefkati dünyanın bütün yaralarını sarıp sarmalamaya yeter de artar bile.

Şimdi Aceh'de, Pakistan'da, Gazze'de yetimhanelerimiz ve buralarda hayatlarını devam ettiren yetimlerimiz var. Su kuyularımız, Limon ve zeytin ağaçlarımız birçok ülkede kadınların çalışma hayatına katılabileceği projelerimiz oldu. Buralarda kadınlar kendilerinin ve çocuklarının geçimlerini bizim yaptığımız –desteklerle- projelerle sağlayabiliyorlar. Böylece sürdürülebilirliği önceleyerek ve faydalanıcıların dışarıdan gelecek desteğe bağımlı kalmadan hayata tutunmalarını kolaylaştırmış olduk.

YARDIMLAŞMADA ETİK DAVRANIŞLAR

İnsan hayır işleriyle uğraşırken, zamanın nasıl geçtiğini anlamaz. Yaşı ilerlediği halde o hala kendini çok dinç ve genç hisseder.

Bugün STK'ları Yetim ve yoksulların Hayallerinin gerçeğe dönüştürüldüğü mekânlar ve merkezler haline gelmişlerdir.

Yaptıkları iyilik, her şeyden önce iç dünyalarındaki huzur olarak kendilerine döner. **“Sadakalar ömrü uzatır”** İşte bu gerekçelerle, hem kendimiz hayra devam etmeliyiz, hem de başkalarını hayırda bulunmaları için teşvik etmeliyiz.

Aslında her insan iyilik yapmak için fırsatları kollamalı... İyilik, belli bir gün, zaman ve mekânda yapılabileceği gibi hiç ummadığımız, hiç hazır olmadığımız bir anda da iyilik yapma fırsatı yakalayabiliriz.

Bugün bizler de bu güzel hayır çalışmalarını devam ettirebiliriz. Muhtaç insanların dertlerine derman, borçlarına kefil, hastalıklarına şifa, eğitimlerine destek, hayallerini gerçekleştirmede bir umut kapısı veya **“alan el ile veren el arasında bir köprü”** olabiliriz.

Yüce Allah (c.c.) yetimin işini bizzat üzerine almıştır. Kur'an-ı Kerim'de yetimle ilgili birçok ayet vardır. Sadece Duha ve Maun Surelerini örnek alacak olursak, yetimle ilgilenmenin ne kadar yüce bir iş, ne kadar yüce bir ibadet olduğunu kavrarız.

Hz. Muhammed **“Kim üç yetimi korumasına alıp, onların bakımını yaparsa, sanki ömür boyu gecesini namazla, gündüzünü oruçla geçirmiş ve Allah yolunda cihat etmiş gibi olur”** buyuruyor. Yine Hz. Muhammed işaret ve orta parmaklarını birbirine birleştirerek **“Yetimi görüp gözetene ben cennette şöyleyiz”** buyuruyor. Bu örnekleri çoğaltabiliriz.

Bugünkü yoksulluğun, işsizliğin, ahlaksızlığın yayılmasında ya da önlenememesindeki en büyük etken vurdumduymazlık, nemelazımcılık, adamsendecilik ve ihmalkârlıktır.

Bütün bunlar ahlaki çürümenin israfın sonucudur. Ahlaki çürüme ve israf tüm kötülöklere kapı aralayan bir hastalıktır. Bugün öyle olaylar yaşıyoruz ki; sözün tükendiği, boğazlara bir şeylerin

düğümlendiği bir dönemden geçiyoruz. Bir yandan açlıktan ölenler, diğer yandan da tokluktan çatlayanlar...

“Ey Resulüm biz seni en güzel ahlak üzere gönderdik.” (Kalem Suresi 4.) diyor Allah-u Teâlâ(c.c.). Ve **“Ben en güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”** diyor Peygamber Efendimiz. O‘nu anlamak, onun gibi yaşamak, onun gibi fedakârlıkta bulunmak çağımızın bütün dertlerine deva, hastalıklarına şifa, hayatımıza huzur, bereket, mutluluk ve sükûnet getirecektir

Kısaca; felaketler uzakları yakın etti. Birbirimizi daha iyi anlamamızı sağladı. Başkasının dertleri ile dertlenmeyi öğretti. İnfak bilincinin canlı tutulmasına yardımcı oldu. İnsanlara ölümün de, felaketin de çok yakın olduğunu hatırlattı. Karşılıksız vermeyi, sevmeyi, fedakarlık yapmayı, empati kurmayı öğretti diyebiliriz.

İnanıyoruz ki merhametle uzanacak olan bir el bir yarayı, merhametle uzanacak olan binlerce el ise binlerce yarayı saracak, binlerce derde derman olacak, binlerce sorunu çözecek.

Felaket hiçbir zaman istenmez. Fakat geldiğinde de insan yanında dostlarını görmek ister. Dost ise, acı günde belli olur. Hepimizin birer acı gün dostu olması dua ve dileklerimizle. Vesselam.